

181^e Boek – deel I

Opmerkingen over de rekeningen 2023 van het algemeen bestuur, de ADBA's, de AOI's en de gelijkgestelde openbare instellingen

In het eerste deel van zijn 181^e Boek onderzoekt het Rekenhof de rekeningen 2023 van het algemeen bestuur, de federale diensten met boekhoudkundige autonomie (ADBA's), de federale openbare instellingen (AOI's) en de gelijkgestelde instellingen.

Hoofdstuk 1 is gewijd aan zijn commentaar over de algemene rekening van het algemeen bestuur van de federale Staat. **Hoofdstuk 2** is gewijd aan de algemene rekeningen 2023 van de ADBA's, de AOI's en de gelijkgestelde instellingen. **Hoofdstuk 3** tot slot betreft de uitvoering van de wet van 22 mei 2003.

1 Algemene rekening van het algemeen bestuur

De algemene rekening moet de Kamer van Volksvertegenwoordigers en andere belanghebbenden informeren over de verrichtingen en de vermogenstoestand van het algemeen bestuur. Het Rekenhof stelt opnieuw vast dat de algemene rekening 2023 deze doelstelling slechts gedeeltelijk realiseert.

Zowel de Federale Accountant als de departementen leveren inspanningen om de kwaliteit van de algemene rekening van het algemeen bestuur te verbeteren, waardoor enkele vroegere tekortkomingen zijn opgelost.

Voor de fiscale opbrengsten werd de geleidelijke invoering van het concept 'vastgesteld recht' voortgezet zodat in 2023 ongeveer 99 % van de fiscale opbrengsten op die basis zijn geboekt. De vooruitgang ten opzichte van de algemene rekening 2022 blijft echter beperkt door andere structurele tekortkomingen. Zo zorgt de complexiteit van de waardering van sommige activa en passiva op basis van het koninklijk besluit van 10 november 2009 er o.a. voor dat de gebouwen van de diplomatieke posten en de waardeverminderingen op fiscale vorderingen nog niet getrouw worden geboekt. Daarnaast werd voor sommige financiële verrichtingen gekozen voor een meer begrotingstechnische benadering waardoor het getrouw beeld van de algemene rekening 2023 ook in het gedrang komt.

Naast opmerkingen van het Rekenhof over de gerapporteerde cijfers, wijst het er ook op dat de relevantie van de toelichting en de commentaar te beperkt is. Om van de algemene rekening een bruikbaar beheersinstrument te maken, moet de inhoud van de commentaar en de toelichting meer worden afgestemd op de informatiebehoefte van de administratie, de regering en de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Daarbij moet niet alleen duidelijkere informatie worden verstrekt voor de interpretatie van de cijfers, maar moet de inhoud ook beter aansluiten bij andere begrotingsrapporteringen (o.a. het verslag van de FOD BOSA over de raming van het vorderingensaldo).

2 Algemene rekeningen van de ADBA's, de AOI's en de gelijkgestelde instellingen

Op 1 januari 2023 waren 89 diensten en instellingen onderworpen aan de wet van 22 mei 2003. Van 87 daarvan heeft het Rekenhof de rekeningen aanvaard. Het heeft de rekening van BelExpo niet onder-

zocht omdat ze nog niet was goedgekeurd door de toezichhoudende minister, noch de rekening van APETRA, die niet werd voorgelegd door de staatssecretaris voor Begroting.

De staatssecretaris voor Begroting bezorgde het Rekenhof ook de officieuze rekeningen van de 21 entiteiten waarvoor de goedkeuringsdocumenten ontbraken. Dat is problematisch omdat het Rekenhof zijn controles moet aanvatten zonder garantie dat de rekening zal worden goedgekeurd. Bovendien wordt het niet altijd geïnformeerd over de elementen die zorgen voor de vertraging in de goedkeuring. Het beveelt dan ook aan hem, binnen de wettelijke termijn, enkel rekeningen voor te leggen die volledig en goedgekeurd zijn.

Het Rekenhof is ook nagegaan wat er is gebeurd met zijn opmerkingen over het gebruik van het boekhoudplan, de controles door de bedrijfsrevisoren en de begrotingsboekhouding. Voorts heeft het vastgesteld dat de limitatieve begrotingskredieten van sommige ADBA's en AOI's-MB werden overschreden.

Tot slot is het nagegaan welk gevolg werd gegeven aan de aanbevelingen uit zijn vorige Boek (180° Boek – deel I) over de collecties van de federale wetenschappelijke instellingen (FWI), Belnet, de kassen van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten en Geschiedenis en het Poolscretratriaat, en formuleert het ook nieuwe aanbevelingen voor verschillende entiteiten over de boeking van de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing, de financiële vaste activa en, voor de FWI, over de begrotingsboekhouding, naast aanbevelingen gericht aan het Nationaal Orkest van België, Enabel en SFPI Real Estate.

Daarnaast komen in hoofdstuk 2 ook enkele artikelen aan bod over de algemene rekeningen van instellingen. Bij de AOI's-MB gaat het om de Regie der Gebouwen en het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) en bij de gelijkgestelde instellingen om Sciensano en de Nationale Instelling voor Radioactief Afval en verrijkte Splijtstoffen (NIRAS).

Regie der Gebouwen

Bij zijn controle van de algemene rekening 2023 stelt het Rekenhof vast dat de Regie der Gebouwen inspanningen heeft geleverd om de kwaliteit van de financiële overzichten te verbeteren.

Naast verschillende opmerkingen over financiële transacties had het Rekenhof echter ook opmerkingen over de interne beheersing, en meer bepaald wat betreft de functiescheiding en de thesauriecyclus, en in het bijzonder het ontbreken van een interface tussen het boekhoudprogramma en de betalingstoepassing.

Ten slotte stelt het vast dat de Regie der Gebouwen, in haar hoedanigheid van beheerder van het vastgoedpark van de federale Staat, boekhoudverrichtingen uitvoert die tekortkomingen vertonen. Bovendien merkt het op dat de gegevens over de terreinen en gebouwen die aan het algemeen bestuur worden bezorgd, onvolledig zijn.

Fedasil

In 2023 werd Fedasil herhaaldelijk verplicht door de arbeidsrechtbanken om opvang te regelen voor aanvragers van internationale bescherming die niet terechtkonden in het verzadigde opvangnetwerk en hen materiële steun te bieden, op straffe van dwangsommen. Ook de rechtbank van eerste aanleg veroordeelde Fedasil definitief om dezelfde redenen. Bovendien werden verzoekschriften ingediend bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Naar aanleiding van de controles door collega-revisoren verkreeg de bedrijfsrevisor van Fedasil de zekerheid dat het agentschap de uitgaven van twee van zijn partners mag terugbetalen (La Croix-Rouge en het Rode Kruis). Dat is niet het geval voor de uitgaven van de andere partnerverenigingen die worden betaald op basis van werkelijke opvangkosten.

Er was juridische onzekerheid over de al dan niet forfaitaire aard van de financiering van de OCMW's in het kader van de lokale opvanginitiatieven. Het koninklijk besluit van 24 september 2023 schept klaarheid daarin met de bepaling dat de tussenkomsten van Fedasil vanaf 1 november 2023 forfaitair zijn en dat de niet-bestede middelen van de OCMW's dus niet mogen worden teruggevorderd door Fedasil.

Voorts formuleerde het Rekenhof aanbevelingen over de controle op oplaadbare kaarten die zijn gekoppeld aan een rekening op naam van het agentschap, de bijwerking van de volmachthouders van de rekeningen en de loonreconciliëring.

Sciensano

Sciensano is opgericht bij de wet van 25 februari 2018 en heeft heel wat opdrachten op het vlak van volks- en diergezondheid. Ze financiert haar activiteiten via ontvangsten uit onderzoeksprojecten die zijn overeengekomen met partners, via een algemene dotatie uit de kredieten van de begroting van de FOD Volksgezondheid en via terugbetalingen van sociale en fiscale lasten door het statuut van onderzoeker.

Het Rekenhof stelt vast dat de jaarrekening van Sciensano diverse anomalieën vertoont die het gevolg zijn van een ontoereikende interne beheersing en vooral betrekking hebben op de onderzoeksprojecten. De instelling verbindt zich ertoe de kwaliteit van de jaarrekening te verbeteren, met name door bij aanvang van het boekjaar 2024 de functies van beheercontroleur en interne auditeur te creëren.

Financiering van de nucleaire passiva door de Belgische Staat

De financiering van de nucleaire passiva valt ten laste van de Belgische Staat. Het koninklijk besluit dat de vijfjarenfinanciering van die nucleaire passiva regelde, verviel op 31 december 2023. Op 30 juni 2023 bezorgde NIRAS de ministers voor Economie en Energie vijfjarenplannen voor de verdere financiering vanaf 2024.

De definitieve financieringsbeslissing volgde echter pas op 29 maart 2024 en betrof enkel 2024, wat het beheer van nucleaire afval op lange termijn bemoeilijkt. Bovendien werd de financieringsbeslissing genomen nadat het parlement de begroting 2024 al had goedgekeurd. Om het vorderingensaldo dat werd goedgekeurd bij de algemene uitgavenbegroting 2024 te vrijwaren, moest NIRAS enerzijds versneld bijdragen innen bij de afvalproducenten voor het bij haar opgerichte Fonds op Middellange Termijn en anderzijds de doorstorting daarvan aan de privaatrechtelijke stichting Lokaal Fonds vertragen. Tot slot ging het Nationaal Instituut voor Radio-elementen (IRE), dat buiten de consolidatiekring van de federale Staat valt, akkoord om kosten tijdelijk voor te financieren en werden geplande uitgaven uitgesteld naar toekomstige begrotingen. Het Rekenhof herhaalt zijn aanbeveling aan de regering om dringend werk te maken van een langetermijnvisie en een structurele financiering.

3 Uitvoering van de wet van 22 mei 2003

De Commissie voor de Openbare Comptabiliteit (COC) heeft in 2024 een algemeen advies afgerond waarin een actualisatie van het reglementaire kader wordt voorgesteld, waarbij de nadruk komt te liggen op eenvormige rapportering. De voorgestelde aanpassing van het koninklijk besluit kan echter niet worden gerealiseerd zolang de wet van 16 mei 2003 niet wordt gewijzigd. Ondertussen werkt de COC ook voort aan de voorbereiding van adviezen over de toelichting bij de jaarrekening en de boeking van subsidies.